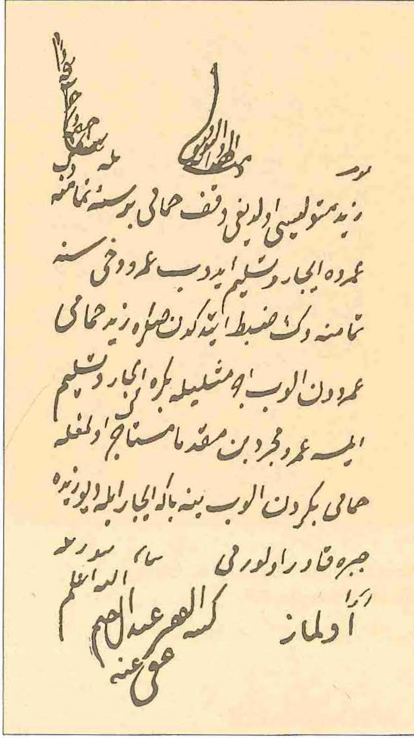


Menteşzâde Abdürrahim Efendi'nin bir fetvası (*İlmiyye Salnâmesi*, s. 505)

defa Rumeli kazaskeri oldu. Son kazaskerliği sırasında, 26 Haziran 1715'te şeyhülislâmlığa tayin edildi. On yedi ay kadar bu görevde kaldıktan sonra hastalandı ve 4 Aralık 1716'da vefat etti. Edirne'de Zehrimâr Mescidi avlusuna defnedildi.

İyi bir fıkıh âlimi olan Abdürrahim Efendi'nin fetvaları, *Fetâvâ-yı Abdürrahim* adıyla iki cilt halinde yayımlanmıştır (İstanbul 1243). Güzel tasnif edilmiş olan ve şer'î-örfî uygulamaya ait pek çok fetvayı ihtiva eden eser, Osmanlı dönemi fetva mecmualarının önemlilerinden biri kabul edilmektedir. Özel kütüphanesini Fatih Camii'ne vakfeden Abdürrahim Efendi'nin ayrıca *Cerîdetü'l-ferâʾiż* ve *Taʿlîḳāt ʿale'l-Beyżâvî* adlı iki eseri daha vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdürrahim Efendi, *Fetâvâ*, I-II, İstanbul 1243; Râşid, *Târih*, İstanbul 1282, III, 252, 265-266; IV, 335; Şeyhî, *Vekāyiu'l-fuzalâ*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2362, II, vr. 196ᵃ-197ᵃ; *Devhatü'l-meşâyih maa zeyl*, s. 84-85; *Sicill-i Osmânî*, III, 331; *Osmanlı Müellifleri*, II, 27; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 504-505; Hilmar Krüger, *Fetwa und Siyar*, Wiesbaden 1978, s. 76.

 MEHMET İPŞİRLİ

ABDÜRRAHÎM-i ENÎSÎ
(عبدالرحيم انيسى)

(bk. ABDÜRRAHÎM-i HÂRİZMÎ).

ABDÜRRAHİM HAN
Hân-ı Hânân Mirza Abdürrahîm Han
(ö. 1627)

Bâbürlüler devrinde âlim ve şairlerin koruyucusu olarak şöhret kazanan devlet adamı ve kumandan.

1556'da Lahor'da doğdu. Karakoyunlular'ın önemli oymaklarından Baharlu Türkmenleri'ne mensuptur. Babası Bayram Han, Han Baba lakabıyla meşhurdu. Bayram Han, Gucerât'ın Patan şehrinde bir Afganlı tarafından öldürülünce, 1562'de Celâleddin Ekber'in sarayına götürüldü ve orada yetişti. Celâleddin Ekber'in himayesinde uzun süre Gucerât'ta bulunan Abdürrahim, Sarnâl Meydan Savaşı'nda kumandası altındaki Bâbürlü merkez kuvvetleriyle âsi Baykara Mirza'yı mağlûp etti. 1576'da Vezir Han Herevî'nin gözetiminde "mîr-i arzlık"la Gucerât valiliğine tayin edildi. Bir müddet Şehzade Selim'in atalığını yaptı; bu arada Gucerât Sultanı III. Muzaffer'in yola getirilmesinde gayretleri görüldü. Sarkiç ve Nâdôt zaferlerinden sonra da babası gibi "hân-ı hânân"lığa yükseltildi. 1588'de Kanpûr, 1591'de Multan valiliklerinde bulundu ve Sind'in Argunlu hâkimi Canibeg meselesinin halledilmesinde önemli rol oynadı. Nûreddin Cihangir devrinde (1605-1627) Şehzade Hürrem ile birlikte Dekken'de kalan Abdürrahim, Delhi'ye döndükten bir müddet sonra vefat etti. Delhi'de Emîr Hüsrev-i Dihlevî'nin şeyhi Nizâmeddin Evliyâ'nın türbesi yanına defnedildi.

Zeki, kabiliyetli bir kumandan ve devlet adamı olan Abdürrahim, aynı zamanda iyi bir eğitim görmüştü. Babası gibi geniş bir kültüre sahip olup Arapça, Farsça ve Hintçe'yi çok güzel konuşur, yazar ve bu dillerin birinden diğerine tercüme yapabilirdi. Kaynaklarda Batı dillerine de âşina olduğu kaydedilmektedir. Şiirlerinde Rahîm mahlasını kullanmıştır. Celâleddin Ekber'in emri ve arzusu üzerine, Bâbür'ün Türkçe hâtıratını *Vâḳıʿât-ı Bâbürî* adıyla Farsça'ya çevirmiştir. Sünnî olmakla birlikte Şiîler'e ve ayrıca sûfîlere karşı oldukça yumuşak bir siyaset takip etti. Son derece cömert olup âlim, sanatkâr ve şairleri korumuş, sarayı âdeta bunların akınına uğramıştır. *Ṭabaḳāt-ı Ekberî*'nin yazarı Nizâmeddin Ahmed'i himaye etmiş ve ona bahşı*lık görevini vermiştir. Abdülbâkī-i Nihâvendî de *Meʾâsir-i Rahîmî*'sini onun adına kaleme almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebü'l-Fazl-ı Allâmî, *Ekbernâme* (nşr. Sâdıq Ali), Cawnpore 1881-83; Şah Navaz Han, *Meʾâsirü'l-ümerâʾ*, Calcutta 1888-90, I, 693-713; Abdülbâkī-i Nihâvendî, *Meʾâsir-i Rahîmî*, Calcutta 1924; Nizâmeddin Ahmed, *Ṭabaḳāt-ı Ekberî*, Calcutta 1927-35, II, 375-391; Faruk Sümer, *Karakoyunlular*, Ankara 1984, s. 26, nr. 40; A. S. Beveridge, "Abdürrahim Han", *İA*, I, 104-105; Nurul Hasan, "ʿAbd al-Raḥīm Khān", *EI²* (İng.), I, 80-81; N. H. Zaidi, "ʿAbd-al-Raḥīm Ḳān(-e) Ḳānān", *EIr.*, I, 141-143.

 ENVER KONUKÇU

ABDÜRRAHÎM-i HÂRİZMÎ
(عبدالرحيم خوارزمى)

XV. yüzyılda İran'da yaşayan şair ve hattat.

Şiraz'da doğdu ve orada yetişti. Doğum tarihi belli değildir. Nesta'lik hattının öncüsü kabul edilen Abdurrahmân-ı Hârizmî'nin oğlu, hattat ve şair Abdülkerim'in kardeşidir. Hattı babasından

Abdürrahîm-i Hârizmî'nin hat ve tezhibiyle, Ferîdüddin Attâr'ın *Cevherü'z-zât* adlı eserinden bir sayfa (Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan, nr. 1042)

